

Türkiye'nin Korunan Alanlarında Çatışma Analizi

Damla YILDIZ^{1*}, Erdoğan ATMİŞ^{2,3}

^{1*} Bartın Üniversitesi, Ulus Meslek Yüksekokulu, 74100, BARTIN

² Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, 74100, BARTIN

³ Institute for Environmental Studies (IVM) at Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam, the NETHERLANDS

Öz

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de korunan alanlardaki orman, su, yaban hayatı, mera vb. doğal varlıkların kullanımı, korunması ve yönetimi konularında çeşitli çatışmalar yaşanmaktadır. Korunan alanlarda çatışma yönetimi ilk kez 1992'de Venezuela Caracas'ta düzenlenen "IV. Dünya Milli Parklar ve Korunan Alanlar Kongresi"nde uluslararası öneme sahip bir toplantı düzeyinde tartışılmaya başlanmıştır. Süreç içinde çatışma yönetimi konusunda çeşitli yöntemler uygulanmaya ve çatışmanın çözümüne yönelik farklı adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye'deki korunan alanlarda yaşanan çatışmaların nedenlerini belirleyerek, çatışmanın konularını, taraflarını ve sonuçlarını analiz etmektir. Bu amaçla; Türkiye'de korunan alanlarda yaşanan çatışmaların neler olduğu, bu çatışmaların hangi bölgelerde öne çıktığı ve hangi şekilde yönetildiği konuları irdelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda 18 Nisan 2007-22 Aralık 2017 tarihleri arasında ulusal ve yerel basında ve 2012-2017 tarihleri arasında Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 15 bölge müdürlüğüne ait internet sitelerinde yer alan haberler incelenmiş ve korunan alanlarda yaşanan çatışmalar hakkında çeşitli veriler Belgesel Tarama Yöntemi ile elde edilmiş ve İçerik Analizi'yle analiz edilmiştir. Bulgulara göre: Türkiye'de de korunan alanlarda yaşanan çatışmaların özellikle yaban hayatı, orman ve su kaynaklarının paylaşılması ve turizm konularında öne çıktığı tespit edilmiştir. Daha çok yaban hayvanları konusunda yaşanan çatışmaların haberlerde yer bulduğu dikkati çekmektedir. Orman kaynakları konusundaki çatışmalar daha çok biyokaçakçılık konularında ağırlık kazanırken, su kaynakları konusunda ise su kaynaklarının durumu ve HES'ler konusunda yaşanan çatışmalar ağırlık kazanmaktadır. Turizm konusunda alan kılavuzluğu ve turizm etkinliklerinin planlanması sürecinde çatışmalar yaşandığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, çatışma çözümü, çatışma yönetimi, milli park, yerel halk.

Conflict Analysis of Turkey's Protected Areas

Abstract

There are various conflicts in the use, conservation and management of natural assets such as forests, water, wildlife, pasture etc. in protected areas in our country as well as in the world. Conflict management in protected areas was first discussed at a meeting of international importance in the "IV. World Congress of National Parks and Protected Areas" held in Caracas, Venezuela in 1992. In the process, various methods for conflict management have been implemented and different steps have been taken to solve the conflict. The main purpose of this study is to analyze the issues, parts and the results of conflict by identifying the causes of conflicts in protected areas in Turkey. For this reason, what the conflicts in protected areas in Turkey are, the areas in which these conflicts came to the fore and the ways in which they were managed were examined. Within this scope, the news on the websites of the 15 regional directorates of the Ministry of Agriculture and Forestry between the dates 2012-2017 and the news in the national and local media were examined between 18 April 2007 and 22 December 2017 and various data about the conflicts in the protected areas were obtained by the method of Document Analysis and analyzed with Content Analysis. According to the findings, it was determined that the conflicts in the protected areas in Turkey were particularly prominent in wildlife, sharing of forest and water resources, and tourism. It is noteworthy that the conflicts about wild animals have took place more in the news. While the conflicts about forest resources are mostly focused on bio-trafficking issues, situation of the water resources and the conflicts about hydro-electric power plants (HEPPs) are gaining importance in terms of water resources. It was determined that the conflicts in the field of tourism took place during field guidance and planning of tourism activities.

Keywords: Conflict, conflict resolution, conflict management, national park, local community.

*Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

Damla YILDIZ (Dr.); Bartın Üniversitesi, Ulus Meslek Yüksekokulu, 74100, Bartın-
Türkiye. Tel: +90 (378) 501 1000, E-mail: damlayildiz@bartin.edu.tr
ORCID No: 0000-0003-0146-7887

Geliş (Received) : 01.02.2019

Kabul (Accepted) : 27.02.2019

Basım (Published) : 15.04.2019

1. Giriş

Korunan alanlar, biyolojik çeşitliliğin korunmasındaki önemli araçlardan biridir (Allendorf vd., 2007). Korunan alanlar, doğal ve kültürel alanların korunmasında etkin rol oynar. Fakat korunan alanın ilanından sonra uygulamaya giren yeni kural ve kısıtlamalar nedeniyle, o korunan alanın içerisinde veya çevresinde yaşayan topluluklar çeşitli çatışmaların tarafı olabilmektedir (Awasthi ve Singh, 2015). Örneğin; yeni kural ve kısıtlamalar, kaynak kullanımlarında özellikle yerel halk ile alan yönetimi arasında sosyal çatışmalara yol açabilmektedir (Çolakkadıoğlu, 2012; Bragagnolo vd., 2016). Bu çatışmalar hem korunan alanı, hem de yerel halkı birçok yönden etkilemektedir. Korunan alanı etkileyen bu tür çatışmalarda korunan alan yöneticisi kendini; arabulucu, uzlaştırıcı, toplantıya çağırıcı, araştırmacı, savunucu veya karar verici gibi birçok farklı rolde bulabilmektedir (Lewis, 1996). Oysa yaşanan bu sorunlar çoğunlukla; korunan alanlar hakkındaki mevcut yasal düzenlemelere rağmen, bu alanlarda planlama aşamasında koruma-kullanma dengesinin yeterince oluşturulmaması nedeniyle planların uygulanması aşamasında yaşanmaktadır. Planlama aşamasında; süreç içinde yerel halktan beklenecek fedakârlığa rağmen, yerel halkın birçok süreçten dışlanması sorunların artmasına ve çatışmaların gün yüzüne çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca korunan alan ilanıyla bir yandan alandaki kaynaklardan asırlardır yararlanmakta olan insanların buralardan uzaklaştırılmaları, diğer yandan da dışarıdan insanların turizm aktiviteleri ile bu alanlara çekilmek istenmesi çelişkili bir durum oluşturmaktadır (Arı, 2003).

Türkiye’de yönetimin korunan alanı koruyabilmek için yöre halkının korunan alandan yararlanmasını engellemeye, hatta bu alanlara erişimini yasaklamaya yönelik tedbirlerinin, korunan alanlarda yaşanan çatışmaları artırdığı düşünülmektedir (Demirayak, 2006; Alkan ve Korkmaz, 2009; Çolakkadıoğlu, 2012). Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de özellikle kırsal kesimdeki korunan alanların çoğu insan yerleşimlerine yakın bölgelerde yer almakta ve bu alanlardan sağlanan faydalar alanın içerisindeki veya çevresindeki halk için geçim kaynağı sağlamaktadır (Kuvan, 2005; Demirayak, 2006). Yöre halkının korunan alana erişiminin kısıtlandığı ve korunan alandan sağlanan gelirlerden pay alamadığı durumlarda yöre halkı tarafından alana verilen korunan alan statüsünün iptali için davalar açıldığı dahi bilinmektedir (Demirayak, 2006).

Çatışma hassas ve karmaşık bir konu olduğundan açıklaması zor bir kavramdır (Vuletic vd., 2009). Çatışmanın varlığından bahsedilebilmesi için çatışmanın taraflar arasında algılanıyor olması gerekmektedir. Çatışma süreci belli ilişkilerin göstergesi şeklinde ifade edildiğinden; çatışma sürecini anlamak, çatışmayı yönetebilmenin ana ögesi olarak gösterilmektedir (Lewis, 1996; Gilbert, 2014). Çatışma konusu günümüzde birçok bilimin yoğun olarak incelediği konuların başında gelmektedir. Fakat, çatışma kavramı genellikle farklı açılardan incelendiğinden bilim insanları ortak bir çatışma tanımı yapmakta genellikle zorlanmaktadır. Yine de bu tanımlarda özellikle anlaşmazlık, uzlaşmazlık, zıtlık, birbirine ters düşme, uyumsuzluk, engellenme vb. kavramların yer aldığı dikkati çekmektedir. Çatışma; daha çok toplumsal taraflar arasındaki etkinliklerde, ilişkilerde ve davranışlarda yaşanan uyumsuzluk olarak görülmekte ve iki kişi ya da iki grup arasında farklı nedenlerden dolayı ortaya çıkan anlaşmazlık durumu olarak ifade edilmektedir (Rahim, 1992; Karip, 2003’den).

Çatışma, sadece insanları değil topluluk halinde yaşayan ve ortak yaşam alanını kullanan tüm canlıları etkilediğinden, insanların etkileşim halinde olduğu her ortamda oluşması kaçınılmazdır (Karip, 2003). Çatışmanın varlığından bahsedilebilmesi için çatışmanın taraflar arasında algılanıyor olması (fark edilmesi) ve bu durumdan rahatsızlık duyulması gerekmektedir. Tarafların bazen anlaşmazlığın farkında olmadığı veya farkına varsalar bile bu durumdan rahatsızlık duymadığı durumlarda çatışmadan söz edilemeyeceği iddia edilmektedir (Ozan Demir, 2009). Çatışmaların örgütsel düzeyde yönetiliyor olmaması kurumun etkinliğini azaltırken, çatışmanın bu düzeyde yönetiliyor olması kurumun gücünü artırma çabası olarak düşünülmektedir (Meriç, 2012).

Çatışma yönetimi dendiğinde akla genellikle çatışmanın çözümü gelse de aslında her ikisi de farklı kavramlardır. Çünkü çatışma yönetimi terimi, çatışmanın çözümü teriminden daha kapsamlıdır. Çatışma yönetimi, uzlaşmazlığı belirli bir yönde sonuca yöneltebilmek için çatışmaya taraf olanların ya da üçüncü bir tarafın karşılıklı olarak bir dizi eylemde bulunmasıdır. Çatışmanın etkin yönetimi, çatışmaya bakış açısıyla doğrudan ilgili olduğundan, çatışmadan kaçınmak veya kurtulmak gibi kavramların söz konusu olmadığı bildirilmektedir (Karip, 2003). Çağlayan (2006), çatışmanın çözümünde ortaya çıkan çatışmanın genellikle sadece uzlaştırılmasının istendiğini; çatışmanın yönetilmesinde ise hem ortaya çıkan çatışmaların uzlaştırılması, hem de yıkıcı çatışmaların yapıcı sonuçlara yönlendirilmesi gibi daha kapsamlı hedeflerin yer aldığını bildirmiştir.

Çatışmaların çözümünde birden fazla yöntem uygulanmaktadır. Ancak hangi çatışmada hangi yöntemin uygulanacağı söz konusu çatışmaların iyi bir şekilde analiz edilmesini gerektirmektedir. Çatışma analizleri hazır

bilgiyi temel alan ofis çalışmalarıyla ya da arazide bireysel veya toplu paydaş gruplarının katılımı ile elde edilen veriler yardımıyla gerçekleştirilebilir (Warner ve Jones, 1998). Bu nedenle çatışma analizinde değişik çatışma analizi araçları kullanılmaktadır. Mason ve Richard (2005), çatışma analizinde çatışmanın tüm yönleriyle (aktörler/ilişkiler, konular, dinamikler, içerik/yapı, sebep, seçenekler/stratejiler) ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Çatışmaların yönetim yolu olarak ise yedi temel yöntem tanımlanmıştır. Bunlar; kaçınma, uzlaşma, arabuluculuk, hakem kararıyla çözüm, yargı kararı, şiddet içermeyen direkt etki ve şiddet şeklindedir (FAO, 2000; Engel ve Korf, 2005).

Çatışma yönetiminin anahtar stratejileri ise; uyma, uzlaşma, zorlama, kaçınma ve problem çözme şeklinde açıklanmıştır (Warner ve Jones, 1998). Bu stratejilerden hangisinin benimseneceği büyük ölçüde tarafların kendilerine yönelik ve karşı tarafa yönelik ilgisinin düzeyine bağlıdır. Tarafların çatışmayı çözmeye yaklaşımlarından hangilerini tercih etmek istedikleri çatışma yönetimi stilleri ile ilişkilidir. Örneğin, doğal varlık alanlarındaki çatışmalarda birçok araştırmacı anahtar stratejilerden biri olan uzlaşma veya işbirliğini teşvik etmiştir (Warner, 2000; FAO, 2000).

Korunan alanlarda farklı ilgi gruplarının korunan alan hakkında farklı algı, beklenti ve görüşlerinin “Çatışma Yönetimi” kapsamında değerlendirilmesi ve bunun için alanda çatışma analizlerinin yapılması korunan alan kaynaklarının sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Bu kapsamda tarafların korunan alan kaynaklarıyla ilgili olarak sahip olduğu olumlu bilgi, algı ve beklentiler korunan alan yönetimine katkı sağlarken, kaynaklar üzerindeki farklı beklenti, çıkar, talep, endişe vb. durumların çatışmaların uzamasına neden olduğunu söylemek mümkündür.

Lewis (1996), korunan alanlarda çatışma yönetimi için bir çerçeve geliştirmiştir. Çerçevedeki ana elemanlar; rollere karar verme, etkilenen paydaşların katılımı, uygulama ve değerlendirme şeklindedir. UK Foundation for the People’s of the South Pasific (UKFSP- Güney Pasifik Halkları İçin Birleşik Krallık Vakfı) de çatışma yönetimini çatışma analizleri, çatışma yönetimi planı, uygulama ve kapasite geliştirme şeklindeki dört ana unsurla kavramsallaştıran bir çerçeve belirlemiştir. Her iki çerçevede de birtakım kısıtlamalar olduğunu düşünen Gilbert (2014) ise, modifiye bir çerçeve çizerek çatışma yönetimi sürecinin çatışma analizleri, çatışma yönetimi planı, uygulama, değerlendirme ve kapasite geliştirme şeklindeki beş elemandan oluştuğunu belirtmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı; gündeme gelen örnekler aracılığıyla Türkiye’deki korunan alanlarda yaşanan çatışmaların nedenlerini belirleyerek, çatışmanın konularını, taraflarını ve sonuçlarını analiz etmektir. Bu doğrultuda; korunan alanlarda yaşanan sorunlar içinde çatışmanın yeri ele alınmış, dünyada korunan alanlardaki çatışmalar ve çatışma yönetimi örnekleri dikkate alınarak Türkiye’deki korunan alanlarda yaşanan çatışmaların analiz edilmesine çalışılmıştır.

2. Materyal ve Metot

Türkiye’de milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, tabiat anıtları, Ramsar alanları ve yaban hayatı geliştirme sahaları gibi korunan alanlar Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğundadır. Muhafaza ormanları ise aynı bakanlığa bağlı Orman Genel Müdürlüğü’ne bağlıdır. Bu korunan alanların sayıları 556 adettir ve 2.627.522 ha.’lık bir alan kaplamaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye’deki korunan alanlar (DKMP, 2018).

Korunan alan statüsü	Sayısı (adet)	Alanı (ha)
Milli park	42	845.814
Tabiatı koruma alanı	30	46.794
Tabiat anıtı	111	7.206
Tabiat parkı	223	102.409
Yaban hayatı geliştirme sahası	81	1.189.293
Ramsar alanı	14	184.487
Muhafaza ormanı	55	251.519
Toplam	556	2.627.522

Bu çalışmada; öncelikle çatışma ve çatışma yönetimi ile korunan alanlardaki çatışmalar ve çatışma yönetimi

hakkında literatür incelemesi, ardından da ulaşılan literatürün analizi ve medyada yer alan haberlerin derlemesi yapılmıştır. Korunan alanlardaki çatışmaların neden yaşandığı ve çatışma yönetiminin korunan alanlar için gerekliliği sorgulanmıştır. Dünyada korunan alanlarda çatışma yönetiminin nasıl uygulandığı ve yaşanan çatışmaların nerede ve hangi şekilde gerçekleştiği konularında bilgiler edinilmiştir.

Edinilen bu bilgilerden Türkiye'deki korunan alanlardaki çatışmaların yönetimi hakkında yol gösterici sonuçlar üretilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda çatışmanın tarafları, taraflar arası ilişkiler, çatışma konusu, çatışma nedenleri, çatışmanın sonuçları, çatışma analizi gibi konular Türkiye'de korunan alanlarda yaşanan çatışma konularıyla ilişkilendirilmiştir.

Bu kapsamda 2007-2017 tarihleri arasında ulusal ve yerel medyada ve 2012-2017 tarihleri arasında Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 15 bölge müdürlüğüne ait internet sitelerinde yer alan haberler incelenmiş ve korunan alanlarda yaşanan çatışmalar hakkında çeşitli veriler, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan belgesel tarama yöntemi doğrultusunda elde edilmiştir. Nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan, var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denilmektedir. Belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Bowen, 2009; Karasar, 2014). Tarama sonucu tespit edilen çatışmaya konu olan haberler; belgesel taramanın bir türü olan İçerik Analizi'ne tabi tutulmuştur. Belirli kurallar çerçevesinde metinlerin içeriklerini analiz eden bir yöntem olan İçerik Analizi'yle araştırmanın sorusu doğrultusunda, metinlerin içeriklerinden önem arz eden bilgiler seçilmekte, sınıflandırılmakta, kodlanmakta ve yorumlanmaktadır (Türkdoğan ve Gökçe, 2012).

Çatışma kavramı daha çok teknik bir terim olarak kullanıldığından, korunan alanlarda çatışma konusuna götürebilecek uyuşmazlık, anlaşmazlık, zıtlık, problem, sorun vb. çatışma söz konusu olabilecek durumlar içinde çatışmanın yeri araştırılmıştır. Bu anlamda araştırmada ilk önce "Korunan alan" anahtar kelimesiyle haberler incelenmiş ve daha sonra korunan alanlarda çatışma söz konusu olabilecek "yaban hayatı", "orman", "su" ve "turizm" kavramları anahtar kelime olabilecek kavramlar olarak seçilmiştir. Tüm bu anahtar kelimelerle ilgili olan haberler derinlemesine değerlendirmeye alınmıştır. Sonrasında yaban hayvanı türü (ayı, kurt, domuz, tilki vb.), zarar tipi (saldırı, ölüm, yaralama vb.), kaçak avlanma, ağaç kesimi, biyokaçakçılık, HES, çevre kirliliği, alan kılavuzu vb. alt konularında yer aldığı haberler incelenerek çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bölge müdürlüğü sitelerinde yaban hayvanlarıyla ilgili olan insan yaralanmaları ve ölümü, arı kovarı zararları, evcil hayvan zararları vb. konulara yer verilmediğinden ulusal ve yerel medyanın taranmasına ihtiyaç duyulmuştur. Yine benzer şekilde orman ve su kaynakları yönetimi ve turizm uygulamalarında yaşanan çatışmalara da ulusal ve yerel medyadan ulaşılmıştır. Bu anlamda Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 15 bölge müdürlüğüne ait internet sitelerindeki ilk haber 2012 yılında yer aldığından 2012-2017 yılları kapsama alınmıştır. Medyadaki haberler ise 5 yıl ile sınırlı tutulmamış ve 18 Nisan 2007-22 Aralık 2017 yılları arasında ulusal ve yerel medyada yer alan toplam 211 adet medya haberi taranmıştır. Haber aramalarında aynı çatışmalardan bahsettiği tespit edilen haberlerden sadece bir tanesi taramaya dâhil edilerek aynı konunun yinelenmesinin önüne geçilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Dünya'da Korunan Alanlarda Çatışma Yönetimi

Korunan alan kaynaklarının (özellikle orman, su, yaban hayatı, otlak vb.) yönetimi, kullanımı ve korunması konularında çatışmalar yaşandığı ilgili literatürde (Lewis, 1996; FAO, 2000; Warner, 2000) sıkça ifade edilmektedir. Yerel halkın çıkarlarının dikkate alınmaması ve korunan alanların planlanması, yönetimi ve karar verme aşamalarında yerel halkın dışlanması, yerel halk ile alan yönetimi arasındaki çatışmaların ana kaynağı olarak kabul edilmektedir (Lewis, 1996; Nepal, 2002).

Nyungwe Milli Parkı'ndaki (Rwanda-Afrika) korumayla ilgili çatışmaların kaynakları olan kök nedenler Root Cause Analysis (Kök neden analizleri) yönteminde sıkça kullanılan Conflict Tree (Çatışma ağacı) ile analiz edilerek çatışmanın nedenleri ve çatışmanın olası etkilerinin yanında ana çatışma konuları da belirlenmiştir. Böylece çatışma konularına uygun stratejiler geliştirilerek çatışmalara yön verilmek istenmiştir. Crawford (2012) çalışmasında, korunan alanları etkileyen çatışmaların çözümü için farkındalık oluşturma, kaynakların paylaşımı, kanunların uygulanması, koordinasyon ve işbirliği, kapasite geliştirme ve araştırma gibi çözümler önermiştir. Ayrıca çatışmanın tarafları ve bu tarafların ilişkileri veya çatışma alanları Conflict Map (Çatışma haritalama) analiz aracı ile belirlenebilmekte (Crawford vd., 2011) ve Issue Analysis (Konu analizleri) yapılarak da çatışma kaynaklarının boyutu (ilişkiler, veriler, çıkarlar, yapısal öğeler ve değerler) irdelenebilmektedir.

Lewis (1996), korunan alan çatışmalarının çözüm önerileri için denenmiş örnek alan incelemeleri ile kapsamlı bir çerçeve çizmeye çalışmıştır. Yerel halka sağlanan gelir getirici faaliyetler ile çatışmaların yönetiminin sağlanabileceği önemli bir varsayımdır. Bu anlamda Sagarmatha Milli Parkı (Nepal), Manas Milli Parkı (Hindistan) ve Sierra Nevada Tabiat Parkı (Kolombiya) örneklerinde sağlık, eğitim ve insanların ekonomik kalkınma ihtiyaçlarına dikkat çeken kapsamlı ve uzun süreli çalışmalarla korunan alanlarda istihdam sağlanmaya ve çatışmayı azaltmaya yardımcı olabilecek deneyimler aktarılmıştır. Ayrıca Khunjerab Milli Parkı (Pakistan)'nda avcılardan toplanan ücretlerin bir kısmı ile yerel halka gelir sağlanarak çatışmaların azaltıldığı gözlemlenmiştir. Diğer bir yaklaşım ise, park kaynaklarına (odun, yiyecek, ilaç vb.) olan bağımlılığın azaltılması için yapılan çalışmaların çatışmaları azaltabileceği yönündedir. Örneğin; Nijer'deki Air and Tenere Doğa Rezervi'nde ormansızlaşmayı azaltmak için yerel halka evlerinin çatılarında direkler yerine kerpiç tuğlaların nasıl kullanılacağı gösterilmiştir. Khunjerab Milli Parkı'nda insan-yaban hayatı çatışmaları için yaban hayvanlarından kaynaklanan hasarların temini için tazminat sağlama şeklindeki çözümlere de başvurulmaktadır.

İtalya'da bulunan Majella Milli Parkı yönetimi yaban hayvanlarının verdiği zararın tamamını karşılayacak projeler geliştirmiştir. Yönetim bazı hayvan yetiştiricilerine belli sayıda çiftlik hayvanını ücretsiz vermekte, bu çiftçiler aldıkları hayvanların yeni doğan yavrularının %25'ini milli park yönetimi için yetiştirmektedir. Kurt veya diğer yaban hayvanlarının milli park çevresindeki çiftliklerdeki büyükbaş veya küçükbaş hayvanlara zarar vermesi durumunda, milli park yönetimi çiftliklerde kendisi için yetiştirilen hayvanları zarar gören çiftçiye vererek sürdürülebilir bir tazminat sistemi uygulamaktadır (Görmüş vd., 2015).

3.2. Türkiye'de Korunan Alanlarda Çatışma Yönetimi

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de korunan alanlarda çatışmalar daha çok korunan alan kaynaklarının yönetimi, korunması ve kullanılması sırasında yaşanmaktadır. Koruma talepleri, ekonomik ihtiyaçlar ve yerel halkın talepleri, kaynaklar üzerinde çatışmalar yaşanmasına neden olabilmektedir. Çatışma konuları ana hatlar itibariyle yaban hayvanları, turizm uygulamaları, su kaynakları, ormancılık çalışmaları ve milli park uygulamaları gibi konularda ağırlık kazanmaktadır.

Demirayak (2006), korunan alanların sadece korumacılık anlayışı ve merkeziyetçi yaklaşımla yönetildiği durumlarda koruma kavramı ve statüleri ile yerel topluluklar arasında çatışmaların yaşandığını dile getirmiştir. Milli park çalışmalarında park içi ve yakınındaki köylerde yaşayan halkın otlatma, yapılaşma ve orman kesimi gibi haklarının elinden alınmasına karşılık yerel halk için alternatif gelir kaynaklarının ortaya konmamasının da çatışmaları arttırdığı iddia edilmektedir (Tektaş, 2011). Yöre halkının korunan alanlarla ilgili algısının eğitim ile değişebileceği düşünülmektedir (Koca vd., 2006).

Karar vericiler ile kaynak kullanıcıları arasında yaşanan çatışmalardan biri de; korunan alanlara yönelik olarak belirlenen hedef ve amaçların farklılığı konusundadır. Ayrıca kesin olarak açıklanamayan ilkelerin, planlama yönteminin ve plan içeriğinin de, planlar arasında farklılıklara yol açtığı ve bu durumun planlayıcı ile uygulayıcı arasında anlaşmazlıklara neden olduğu dile getirilmektedir (Alkan ve Korkmaz, 2009).

Korunan alanlarda 2007-2017 tarihleri arasında meydana gelen olaylar incelendiğinde çatışma konusu olabilecek durumlar daha çok yaban hayatı geliştirme sahaları, milli parklar ve tabiat parklarında yaşanmaktadır. Hem yerel basında hem de 15 bölge müdürlüğüne ait internet sitelerinde yer alan haberlerdeki çatışma konuları analiz edildiğinde; çatışmaların daha çok yaban hayatı konusunda yaşandığı görülmekte ve çatışan taraflar içinde daha çok kaçak avcılarının öne çıktığı dikkati çekmektedir.

3.2.1. Yaban Hayatı Çatışması

Yaban hayvanlarının insanlarla yer ve kaynak mücadelesine girmesi neticesinde, çatışmalar yaşanmaktadır (Ambarlı ve Bilgin, 2011). İnsan-yaban hayatı çatışma nedenleri; insana, yaban hayatına ve habitata (yetiştirme ortamı) bağlı olabilmekte ve av-yaban hayvanlarının genelde yırtıcı olması çatışmanın şiddetini daha da arttırmaktadır (Şafak, 2008). Yaban hayatı kaynaklarının yönetilmesi, korunması ve kullanılmak istenmesi yaban hayatı ile yerel halk arasında çatışmaların ana nedenlerini oluşturmaktadır.

Yaban hayatı-insan çatışmaları insanların yaban hayvanlarının sahalarına girmeleri nedeniyle yaşandığı gibi yaban hayvanlarının insanların yerleşim sahalarına çeşitli nedenlerle yaklaşmaları nedeniyle de meydana gelmektedir. Yaşanan çatışmalar genellikle insan veya yaban hayvanlarının yaralanması, ölümü veya insanların (ürün, kovan, evcil hayvan vb.) maddi zarar görmeleri şeklinde sonuçlanmaktadır. Alkan ve Ersin (2018), Kızıldağ ve Kovada Gölü Milli Parkları'nda yapmış oldukları çalışmada görüşülen kişilerin %68'inin yörede insan-yaban hayatı çatışmasını dile getirdiğini ortaya koymuşlardır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Hatıla Vadisi Milli Parkı, Kaçkar Dağları Milli Parkı, Vercenik Yaban Hayatı Koruma Sahası, Barhal Vadisi, Altıparmak Dağları ve Yusufeli bölgelerinde insan-yaban hayatı çatışması öne çıkmaktadır. Özellikle bozayı, yaban domuzu ve kurdun neden olduğu zarara karşı en etkili yöntem olarak elektroşoklu çit sistemi uygulandığı ve başarılı sonuçlar elde edildiği belirtilmektedir (Ambarlı ve Bilgin, 2011). Diğer yandan ayı-insan çatışmasını azaltmak için Türkiye'de sürdürülebilir turizm kapsamında ayı gözlemciliği önerilmiş, anketlerle ayı gözlemciliğinin yapılabilirliği araştırılmış ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Ayı gözlemciliği turlarına pilot çalışmalarla başlanması önerilmiştir (Turan ve Güzel, 2017). Yerel basına yansıyan haberler incelendiğinde (Tablo 2); ayı, domuz, kurt, tilki vb. hayvanların çatışma yaşanabilecek yaban hayvanları olduğu görülmektedir. Arıkovanı saldırıları, evcil hayvan telefleri yanında insanlara saldırı sonucu yaralamalar hatta ölümler yaşanmaktadır. İnsanların çok mağdur olması sonucu, artan öfke ve kızgınlık yaban hayvanlarının insanlar tarafından öldürülmesine sebep olmaktadır. Örneğin; 2007 yılında vatandaşlar Bingöl'de serinlemek için suya giren ayıyı taş ve sopalarla vurarak öldürmüşlerdir. Bu konu haber kanallarında da yer almış ve haber spikerinin iddiasına göre, ayıların sık sık kovanlarına ve küçükbaş hayvanlarına saldırarak zarar verdiklerini dile getiren köylüler, bu yüzden 9 ayıya saldırdıklarını da itiraf etmişlerdir (Youtube, 2007). Aynı şekilde 2015 yılında Samsun ili Canik ilçesinde şehir merkezine inen domuzun işkence yapılarak öldürülmesi yaşanan çatışmanın boyutunu daha net göstermektedir. Alkan ve Ersin (2018), Kızıldağ ve Kovada Gölü Milli Parkı'nda gerçekleştirdikleri çalışmada, köylülerin tarlalarında gördükleri yaban hayvanlarını avladıklarını tespit etmişlerdir.

Tablo 2. Ulusal ve yerel basına yansıyan seçilmiş yaban hayatı kaynaklı bazı çatışmalar.

Yer	Zaman	Konu	Taraflar	Zarar	Saldıran hayvanın durumu
Hakkâri/Şemdinli	18 Nisan 2007	Arı kovanlarına ayı saldırısı	Tarım İl Müd.- Köylü	36 kovan parçalandı	Öldürüldü
Muğla/ Köyceğiz	15 Ekim 2008	Meyve ağaçlarına domuz sürüsü saldırısı	Yetkililer-Köylü	Ekin talanı, 10 meyve ağacı tahribatı	Yaşam alanlarına döndüler
Kastamonu/ Şenpazar	19 Ekim 2009	Ormanda mantar toplarken ayı saldırısı	Köylü-Ayı	1 kişi öldü	Kaçarak uzaklaştı
Erzurum/ İspir	31 Ağustos 2011	Ayı saldırısı	Köylü-Ayı	1 kişi öldü	Kaçarak uzaklaştı
Malatya/Beydağı	2 Eylül 2011	Aç tilkilerin gece yerleşim yerlerine inmesi	Yetkililer-Köylü	8 hayvan telef oldu	Kaçarak uzaklaştı
Erzurum/ Çat ilçesi	09 Eylül 2011	Arı kovanlarına ayı saldırısı	Arıcı-DKMPGM	Arıcıya 18 bin TL tazminat	Öldürüldü
Giresun/Bulancak	19 Ekim 2012	Arı kovanlarına ayı saldırısı	Köylü-Ayı	12 kovan parçalandı	Kaçarak uzaklaştı
Sapanca	22 Nisan 2013	Kestane gübresi toplarken ayı saldırısı	DKMP ekipleri-Yerel halk	1 kişi öldü	Kaçarak uzaklaştı
Kastamonu	25 Temmuz 2014	Hayvan otlatan köylüye ayı saldırısı	Köylü-Ayı	1 kişi öldü	Ölen kişi ölmeden bıçakla ayıyı öldürdü
Bolu/Mudurnu	23 Mayıs 2014	Koyunlarını otlatan çobana ayı saldırısı	Köylü-Ayı	Çoban yaralandı	Kaçarak uzaklaştı
Sakarya/ Hendek	31 Ocak 2016	Domuz sürek avı sırasında ayı saldırısı	Avcılar-Ayı	Avcının yüzü parçalandı	Öldürüldü
Gümüşhane/ Yağmurdere	28 Ağustos 2016	Ayının ineklere saldırısı	Köylü-Ayı	1 inek öldü 1 inek yaralandı	Kaçarak uzaklaştı
Bolu/ Gerede	25 Kasım 2016	Köylünün aylara saldırısı	Kaçak avcılar-DKMPGM	Ayı ve iki yavrusu öldürüldü	Öldürüldü
Erzurum/Şenkaya	2 Nisan 2017	Köye inen kurdun koyun sürüsüne ve sahiplerine saldırısı	Yetkililer-Köylü	1 koyun, 2 buzağı öldü ve 4 kişi yaralandı	Kurt baltaıyla öldürüldü
Kastamonu/Cide	29 Nisan 2017	Otomobile ayı saldırısı	DKMP ekipleri-Köy muhtarı	500 TL'den fazla maddi zarar (korku, tedirginlik vb.)	Kaçarak uzaklaştı
Kastamonu/Cide	23 Nisan 2017	Ayının otlaktaki iki eşeğe saldırısı	Yetkililer-Köylü	1 eşek öldü, 1 eşek yaralandı	Kaçarak uzaklaştı
Bartın	24 Haziran 2015	Öldürülen ayının ağaca asılmış bulunması	Saldırgan-Ayı	Ayı öldürüldü	Öldürüldü
Kastamonu/Cide	26 Nisan 2017	Ayının arı kovanlarına saldırısı	Köylü-Ayı	30 kovan parçalandı	Kaçarak uzaklaştı
İstanbul/Silivri	20 Ağustos 2017	Kurtların koyun ağılları ile at çiftliklerine saldırısı	Çiftçi-Kurt	At, tay ve köpeklerde yaralanma	Kaçarak uzaklaştı

11 Ekim 2004-15 Temmuz 2018 yılları arasında yerel basına yansıyan 100 adet insan-ay karşılaştıması haberine rastlanmış ve haberler analiz edilmiştir. Buna göre bu karşılaşmalardan %13'ü ayıların yerleşim yerlerine inmesi hatta insanların evlerinin önüne kadar gelmesi sonucu yaşanmıştır. Karşılaşmaların %87'si ise insanların evlerinden uzaktaki doğal yaşamda gerçekleştirdikleri bazı faaliyetler sırasında yaşanmıştır. Bu gerçekleştirilen faaliyetler insanların evlerinin önü dışında tarım yaptığı bahçelerde, hayvan otlatmak için gittiği bahçe veya ormanda ve odun dışı orman ürünü toplamak amacıyla girdiği ormanlık alanlardadır. Bu karşılaşmaların 20 tanesi insan ölümleriyle sonuçlanmış, 78 tanesi insanların hafif veya ağır yaralanmalarıyla sonuçlanmış ve 2'si de ayının ölümüyle sonuçlanmıştır. Yaban hayatı çatışmalarının genellikle korunan alan olarak ilan edilen yerlere yakın alanlarda (Erzurum-İspir-Çat; Kastamonu; Ardahan-Posof; Bolu-Mengen-Kıbrısçık vb.) yaşanması bu çatışmanın korunan alana ve korunan alan yönetimine mal edilmesine neden olmaktadır.

Yerel basına yansıyan yaban hayvanlarıyla ilgili çatışmalar bazı suiistimallere de yol açabilmektedir. Örneğin; 2017'de Bolu'da mantar toplamak için orman giden bir kişinin ayı saldırısı sonucu öldüğü haberi yayıldığında halkta ayı gibi yaban hayvanlarına karşı öfke patlaması yaşandığı, fakat daha sonra otopside saçma izine rastlanınca bu kişinin arkadaşı tarafından domuz zannedilerek vurulduğu ortaya çıkmıştır (Milliyet, 2017). Aynı şekilde 2017'de Bartın ilinde 6 kişinin ormanlık alanda vurdukları ayıyı dere kenarında parçalarken çektikleri videoda söyledikleri "Ayının pençelerini de alalım. Arı kovanlarını ayının pençeleriyle parçalayıp balı alırız. Pençeyle bostanlara da iz yaparız. Ayı yapmış gibi gösteririz" ifadesi bu konunun farklı boyutlara taşınabileceğini göstermektedir (Youtube, 2017).

Yaban hayatı-insan çatışması çoğu kez mahkemelere taşınmış ve Türkiye'de bir ilk yaşanarak 2011'de Erzurum ili İspir ilçesinde ayının öldürdüğü iki kişiden biriyle ilgili sonuçlanan davada devletin iki kurumu (İçişleri Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) kusurlu bulunmuş ve hayatını kaybeden kişinin ailesine manevi tazminat ödenmesi kararlaştırılmıştır. Daha sonra adı geçen bakanlıklar olaya itiraz etmiş ve dava Danıştay'a taşınmıştır (Milliyet, 2015a). Benzer bir olay ABD'de yaşanmış, ABD Orman Hizmetleri'ne açılan davada, 2007 yılında bir kamp alanında 11 yaşındaki oğulları ayı tarafından öldürülen aileye 1,9 milyon dolar tazminat ödenmesine karar verilmiştir (Akşam, 2011). Kastamonu'da basına yansıyan mezar açan boz ayı haberleri nedeniyle bu konuyla ilgili bilgi almak isteyen ve dava açmak isteyen avukattan ayının vekâletinin istenmesi doğa ve hayvan severlerin tepkisini çekmiştir (Milliyet, 2015b). Bu anlamda hem insanlar hem de yaban hayvanları açısından çatışmaya farklı şekillerde bakılabilmektedir.

Tablo 3. Yaban hayatıyla ilgili kaza ve tuzak konulu çatışma haberleri.

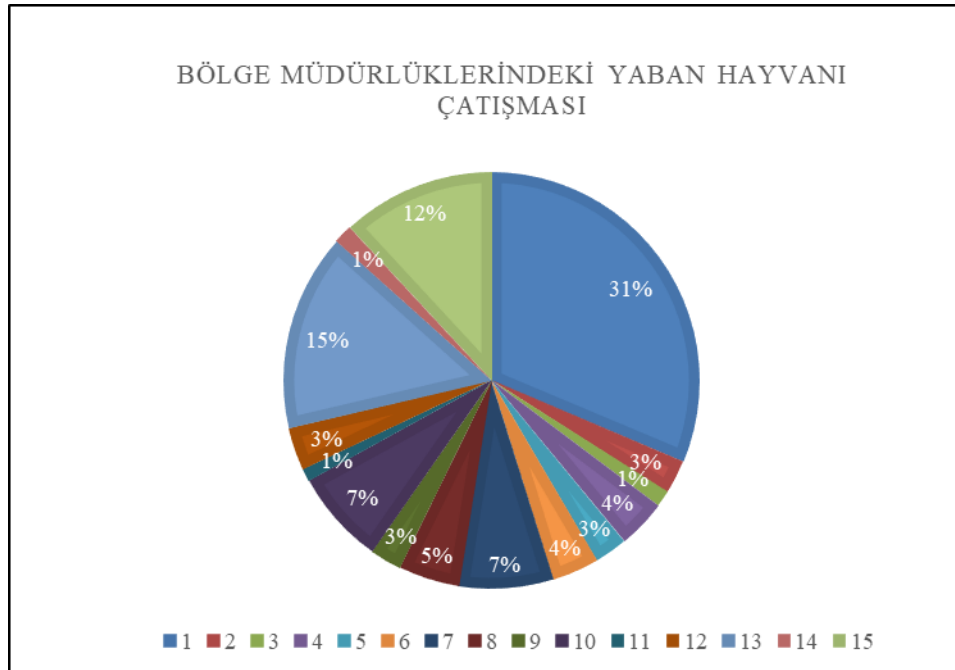
Bölge Müd.	Haber sayısı	Kaza, tuzak	
		Konu	Hayvan türü
1	192 haber	Doğal ortamdan uzaklaşmış, doğada yaralı veya köpek saldırısına uğramış yaban hayvanı	Kuşlar, karaca, yavru ceylan
2	22 haber	Doğada yaralı, araç çarpmış veya kapana yakalanmış yaban hayvanı	Kuşlar, ayı, çakal, kurt
3	5 haber	Doğada yaralı, araç çarpmış, silahla vurulmuş veya anneden ayrı kalmış yaban hayvanı	Kuşlar, karaca, kurt yavrusu, çakal
4	9 haber	Doğada yaralı veya araç çarpmış yaban hayvanı	Yavru tilki, kuşlar
5	19 haber	Doğada yaralı yaban hayvanı	Yavru geyik, kuşlar, yavru tilki
6	17 haber	Silahla ateş edilmiş, doğada yaralı veya trafik kazası yaşamış yaban hayvanı	Yavru yaban keçisi, vaşak, kuşlar
7	29 haber	Doğal ortamdan uzaklaşmış veya doğada yaralı yaban hayvanı	Yavru kurt, yavru yaban keçisi, kuşlar, karaca
8	19 haber	Silahla ateş edilmiş, doğal ortamdan uzaklaşmış veya doğada yaralı yaban hayvanı	Kuşlar, kızıl geyik, vaşak
9	17 haber	Doğada yaralı veya trafik kazası geçirmiş yaban hayvanı	Ayı yavrusu, kuşlar, geyik
10	58 haber	Doğada yaralı veya domuz tuzağına yakalanmış yaban hayvanı	Karaca, ayı, kuşlar, yaban domuzu, çakal yavrusu
11	5 haber	Doğada yaralı yaban hayvanı	Karaca, pelikan, su samuru
12	30 haber	Doğada yaralı, köpek saldırısına uğramış, domuz kapanına yakalanmış veya doğal ortamdan uzaklaşmış yaban hayvanı	Karaca-çakal-ay yavrusu, karaca, ayı, kuşlar
13	98 haber	Doğada yaralı, doğal ortamdan uzaklaşmış veya trafik kazası yaşamış yaban hayvanı	Ayı-keçi-vaşak yavrusu, tilki, kuşlar (kerkenz, balaban vb.)
14	11 haber	Doğada yaralı veya trafik kazası yaşamış yaban hayvanı	Kurt, ayı yavrusu, kuşlar
15	64 haber	Silahla ateş edilmiş, köpek saldırısına uğramış veya doğada yaralanmış yaban hayvanı	Kuşlar, çizgili sırtlan, vaşak, bozayı, yaban keçisi

2012-2017 yılları arasında 15 bölge müdürlüğünün internet sitesindeki haberler incelendiğinde yaban hayvanlarının insanlara vermiş olduğu zararlar sonucu halk ile önemli çatışma yaşamalarına rağmen, hem ormancılık örgütü hem de halkın ayı, kurt, domuz vb. hayvanlar ve yavrularına sahip çıkmaya çalıştığı görülmektedir (Tablo 3 ve Tablo 4). Bu yıllarda toplam 7353 haber içinde 1095 haber (toplam haberlerin %14,89'u) yaban hayvanları ile çatışma konularıyla ilgilidir.

Tablo 4. Bölge müdürlükleri sitelerindeki yaban hayatıyla ilgili kaçak av konulu çatışma haberleri.

Bölge Müd.	Kaçak av	
	Haber sayısı	Hayvan türü
1	151	Yaban tavşanı, ördek, keklik, balık,
2	7	Kımalı keklik, karaca
3	9	Ceylan, tavşan, kuşlar (saka, keklik vb.)
4	32	Yaban keçisi, kuşlar (ördek, keklik, flamingo vb.), balık
5	9	Yaban tavşanı, kuşlar (bildircin, şahin vb.)
6	23	Yaban tavşanı, yaban keçisi, keklik
7	51	Yaban keçisi, karaca, balık, şahin
8	33	Yaban tavşanı, kımalı keklik
9	10	Kurt, yabani tavşan, keklik
10	22	Karaca, domuz, kuşlar (bildircin, saka vb.)
11	6	Kımalı keklik
12	6	Yaban keçisi, şahin, tavşan
13	70	Dağ keçisi, yabani tavşan, kımalı keklik
14	5	Kımalı keklik, bildircin
15	66	Dağ keçisi, kurbağa, yaban tavşanı, çizgili sırtlan, kuşlar

Bölge müdürlüklerinin internet sitelerindeki yaban hayvanlarıyla yaşanan çatışmaları içeren bütün haberlere bakıldığında; yaban hayvanlarıyla çatışmayı oluşturan haberlerin %31'i 1. bölge müdürlüğünde (İstanbul), %15'i 13. bölge müdürlüğünde (Erzurum) ve %12'si 15. bölge müdürlüğünde (Malatya) yer almaktadır. 3. bölge müdürlüğü (Şanlıurfa), 11. bölge müdürlüğü (Samsun) ve 14. bölge müdürlüğündeki (Van) toplam haberlerin içinde yer alan yaban hayvanlarıyla yaşanan çatışmalar sadece %1 oranındadır (Şekil 1).

Şekil 1. Bölge Müdürlükleri'ndeki yaban hayvanı çatışması haberlerinin oranı.

Ormancilik örgütü bu tür haberlerin medyada sık sık yer alması üzerine çeşitli önlemler alma gereği duymuştur. 2014-2015 yıllarının “Kaçak Avcılıkla Mücadele Yılı” ilan edilmesi ile koruma kontrol faaliyetlerine daha da ağırlık kazandırıldığı, halkı bilgilendirme çalışmaları yapıldığı gözlenmiştir. “Kafana Göre Avlanma” sloganından yola çıkarak hazırlanan afişlerin Ankara, İstanbul ve İzmir'deki reklam panolarına yerleştirilerek kamuoyunda farkındalık oluşturulmak istenmesi de önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Bu haberlere göre; muhafaza memurlarının artık yelekli ses ve görüntü kaydı yapan yaka kamerası kullanmaya başlamasıyla da görevlilerin üçüncü bir göz gibi yaşananları kayıt altına almalarını sağlayan yenilikçi bir koruma faaliyetinin

devreye girdiği belirtilmiştir. Ayrıca kaçak avcılık faaliyetlerinde yapılan denetimler arasına sosyal medya hesaplarındaki paylaşımların takibi de dâhil edilmiştir.

Bölge müdürlüklerinin internet sitelerindeki haberlere göre, yaşanan çatışmaların çözümü için sunulan diğer öneriler ise şunlardır:

- Korunan alanlarda arıcılığın ve bal üretiminin desteklenmesi için her kovan için alınan 1 TL'nin artırılmaması.
- Karayollarına boz ayı uyarı tabelaları konularak araç çarpmalarına bağlı ölümlerin ve araç çarpmalarına bağlı oluşan maddi hasarlı kazaların önlenmeye çalışılması.
- Kurt saldırılarının yoğun yaşandığı bazı alanlarda yemleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.
- Yaban hayvanları için; özel besin tarlalarının oluşturulması, yabancı meyveli ağaç türlerinin yetiştirilmesi, elektro-şok tel çit sistemi kurulması gibi insan-yaban hayatı çatışmasını azaltacak çalışmalar yapılması.
- İnsan-yaban hayvanı çatışmasının sebeplerinin tespiti ve çözüm yollarının araştırılması, türlerin belirli alanlarda varlık/yokluk durumlarının belirlenmesi, kaçak avcılık ve karayollarında yer alan önemli geçiş noktalarının yaban hayvanlarınca kullanılma sıklığının tespiti amacıyla foto kapanlar ile yaban hayatının kayıt altına alınması.

3.2.2. Orman Ürün ve Hizmetlerinin Temininde Yaşanan Çatışmalar

Ormanlarda yaşanan çatışmalar; daha çok ormanlardan sağlanan maddesel ürünlerle ilgilidir. Kaçak ağaç kesimi, biyokaçakçılık, odun dışı orman ürünü toplama gibi faaliyetler orman kaynaklarının kullanımında öne çıkan konulardır. Yabancı uyruklu kişiler araştırma materyali toplamak veya gelir sağlamak, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ise gelir elde etme amacıyla biyokaçakçılık yapmaktadır. Bu nedenle 2013-2015 yıllarını kapsayan "Biyokaçakçılıkla Mücadele Eylem Planı" ile halkın bilgilendirilmesi ve tüm diğer paydaşlarda farkındalık oluşturularak biyolojik çeşitliliğin korunması amaçlanmıştır.

Korunan alan içinde/çevresinde yaşayan nüfusun yakacak ve yapacak odun gereksinimlerinin karşılanamadığı durumlarda, özellikle kaçak kesimlerle orman örtüsü tahripleri yoğunlaşmaktadır. Bu da çatışmaları arttırmaktadır. Yine orman kaynakları yönetimi ile ilgili alınan kararlar, çok sayıda ve çeşitli kamu ve çıkar-baskı grubunu etkilemektedir. Bu durum orman kaynaklarına yönelik karar vermede çatışmayı (zıtlaşmayı, anlaşmazlığı, uyuşmazlığı) kaçınılmaz kılmaktadır. Sürdürülebilir orman yönetimi de çatışmaların çözümünde ön şart olarak çatışma yönetimini işaret etmektedir (Barlı vd., 2006). Bu nedenle çatışma yönetimi, orman kaynakları yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır ve orman kaynakları yöneticilerinin de "çatışma yöneticileri" olması gerektiği bildirilmektedir (Yılmaz, 2006).

Orman kaynaklarında en fazla etkiye sahip çatışma tipi orman köylüsü ile ormancılık yönetimi arasında yaşanan çatışmalardır. Bu konuda yaşanan çatışmaların suç dönüşüm eğilimi yüksektir. Orman köylüsü ile ormancılık yönetimi arasındaki çatışmalar iki ana faktöre (fakirlik ve eğitimsizlik) dayanmakta ve bu çatışmaların sonuçları karşımıza orman suçu olarak çıkmaktadır (Durkaya vd., 2015). Bundan öte herhangi bir orman köyü sınırları içerisindeki ormanlar korunan alan ilan edildiği takdirde, yöre halkının asırlardır düzensiz ve yetersiz de olsa sürdürdüğü ormandan yararlanma olanakları da ortadan kalkmakta ve çatışmanın şiddeti artmaktadır.

Orman kaynaklarının kullanımına ilişkin orman köylüsü ile rekreasyon amaçlı yararlanıcılar arasında da çatışmaların varlığı belirlenmiş ve bölgelere göre değişen çatışma nedenleri olduğu ortaya konmuştur. En önemli çatışma nedenleri olarak maddi imkanların yetersiz oluşu, eğitim eksikliği, güven eksikliği, çıkar farklılıkları, özel araziye izinsiz girilmesi ve çevrenin kirletilmesi olarak görüldüğü iddia edilmektedir (Barlı vd., 2006).

Tablo 5 incelendiğinde, korunan alanlardaki orman kaynaklarının kullanımında yaşanan çatışmaların medyada sınırlı sayıda yer aldığı görülmektedir. Bunun nedeni orman suçlarının toplum tarafından artık kanıksanmış olması olabilir. Haberlerde öne çıkan olaylar genellikle kurbağa, salep, meşe sürgün ve palamudu toplama, sığla ağaçlarını kesme ve kelebek kaçakçılığı şeklindedir. Bunlar; daha çok korunan alan yönetimiyle kaçakçılar arasında çıkan çatışmalardır ve idari para cezasıyla çözülmeye çalışılmaktadır. 2013 yılında ağırlık kazanan biyokaçakçılık çalışmaları neticesinde halkın çevrelerinde şüphelendiği ve tanımadığı plakaları yetkililere bildirmesi Biyokaçakçılıkla Mücadele Eylem Planı'nın önemli bir çıktısı olarak görülmektedir.

Tablo 5. Ulusal ve yerel basına yansıyan seçilmiş orman ürün ve hizmet teminiyle ilgili bazı çatışmalar.

Yer	Zaman	Konu	Taraflar	Çözüm	Ceza Miktarı
Karagöl-Çinilgil Sulak Alanı	20 Haziran 2016	Toros kurbağası yaşam alanına araçla girerek zarar verme	DKMP Genel Müdürlüğü- Kaymakamlık- Jandarma- 9 kişi	İdari yaptırım ve alana giden tüm yolların araç geçişine kapatılması	Her bir şahsa 40 bin 913 TL toplam 368 bin 217 TL idari para cezası
Kuşadası Dilek Yarımadası Milli Parkı	1 Aralık 2014	Milli parktaki delice zeytinlerinin toplanması ihalesi	EKODOSD- DKMP Genel Müdürlüğü	Dava açılması ve mahkeme süreci	Açılan dava sonucu yürütmeyi durdurma kararı
Beyşehir Gölü Milli Parkı	30 Ağustos 2010	Milli park sahasında kaçak ağaç kesimi	Beyşehir Orman İşletme Müdürlüğü- Kaçakçı	350 kiloluk meşe odununa el konulması	Orman Kanunu'na muhalefetten mahkemeye sevk
Malatya	4 Ekim 2016	Kelebek kaçakçılığı (324 adet)	DKMP Genel Müdürlüğü- Kaçakçı	İdari yaptırım	40 bin 913 TL idari para cezası
Batman	18 Mayıs 2016	Kaçak salep toplama (54 kilo)	DKMP Genel Müdürlüğü- 3 Kaçakçı	İdari yaptırım	Her birine 41 bin 913 TL olmak üzere toplam 125 bin 739 TL ceza
Sivas	23 Haziran 2014	Kaçak salep toplama (44,5 kilo)	DKMP Genel Müdürlüğü- 5 Kaçakçı	İdari yaptırım	Şahıs başına 35.193,00 TL (Toplam 175.965 TL) ceza
Elazığ	13 Haziran 2014	Kaçak salep soğanı toplama (30 kilo)	DKMP Genel Müdürlüğü- 6 Kaçakçı	Soğanların toplandığı bölgeye tekrar dikilmesi	Şahıs başına 35.193 TL (Toplam 211.158 TL) ceza
Karaman	5 Kasım 2015	Kaçak meşe sürgünü ve palamudu toplama	Milli parklar-Alman uyruklu doktor	İdari yaptırım	38.751,00 TL idari para cezası
Muğla-Köyceğiz	14 Ocak 2016	Ormanlık alanda sığla ağaçlarını kaçak kesme	Milli parklar- Kaçakçı	Gerekli yasal işlemlerin yapılması	Para cezası
Uludağ Milli Parkı	26 Eylül 2018	Milli park sınırları içerisindeki ağaçların kesildiği iddiası	Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği (DOĞADER)- Yetkililer	Kesimlerin neden yapıldığına dair yetkililerden bilgi istendi	Konunun araştırılmasına devam edilmekte

3.2.3. Su Kaynaklarından Yararlanmada Yaşanan Çatışmalar

Korunan alanlarda yerleşim alanlarına yakın yerlerde bulunan su kaynakları için en büyük riski bu yerleşim yerlerinde herhangi bir altyapı çalışmasının olmaması (kanalizasyon, katı atık toplama vb.) oluşturmaktadır (Belkayalı ve Aydın, 2016). Su kaynaklarına sık sık balık yerleştirmeleri yapılması kaçak balık avcılığını adeta teşvik etmektedir. Milli park içinde ve yakınındaki su kaynaklarında yapılması istenen HES çalışmalarına da halkın büyük tepki gösterdiği, eylemler yaptığı veya bu tür uygulamaların iptali için hukuki süreçler yürüttüğü bilinmektedir (Atmış ve Günşen, 2016). Bu konuda yaşanan çatışmaların en önemli tarafı karar vericiler olarak görülmektedir. Ayrıca yetkililer tarafından yaban hayvanlarını doğal yaşam alanlarında tutmak için su yataklarının oluşturulmak istenmesi hayvanların doğal yaşam alanlarında suyun ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. Özellikle yaz altında susuz kalan korunan alanlardaki yaban hayvanlarının saha dışına çıkmak zorunda kaldıklarını düşünen yetkililer kontroller sonucunda yaban hayatı için su kaynaklarının

yetersiz olduğunu tespit etmişlerdir. Bu nedenle Bakanlık tarafından Milli park ve tabiat parklarında toplam 29 adet sulama yatağı tesis edildiği bildirilmiştir (OrmanSu, 2015). Bu gibi uygulamalarla yaban hayvanlarının kendi yaşam alanlarında tutulması sağlanacağı ve böylece insan-yaban hayatı çatışmalarının nedeni olan karşılaşmaların bir nebze de olsa azalacağı düşünülmektedir.

Tablo 6. Ulusal ve yerel basına yansıyan seçilmiş bazı su kaynağı çatışmaları.

Yer	Zaman	Konu	Taraflar	Çözümü	Devam etme süreci
Bafa Gölü Tabiat Parkı	12 Kasım 2015	Göl üzerinde kaçak balık avı	MP koruma ekipleri-2 Avcı	Gerekli yasal işlemler yapılmış	Para cezası
Olimpos Beydağları Milli Parkı	23 Temmuz 2013	Kesme Boğazı'nda HES yapımına onay verilmesi	Karar vericiler-Bakanlık-Çevreciler	Olay mahkemeye taşınmış	Dava devam etmekte
Antalya Kurşunlu Şelalesi Tabiat Parkı	12 Temmuz 2017	Kurşunlu Şelalesi'nin kaçak sondaj kuyusu, yağışın az olması ve HES etkisiyle kuruması	DKMP- Halk	Şelaleyi besleyecek hat projesi önerildi	Antalya Valiliği'nde teknik personel ve akademisyenlerden oluşan bir kurulun varlığına rağmen sorun devam etmekte
Aydın Söke ovası	24 Eylül 2015	Söke Ovası'nda regülatörlerde biriken insan kaynaklı kirliliğin varlığı	Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği (EKODOSD)- Söke Sulama Birliği yöneticileri	Açılan regülatör kapakları ile binlerce ton katı ve sıvı atık, Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'ndan, Ege Denizi ve Bafa Gölü Tabiat Parkı'na döküldü	Çevrecilerin yaptığı uyarılar dikkate alınmamakta ve kirlilik devam etmekte
Kastamonu Cide		HES sorunu	Loç Vadisi Koruma Platformu (yerel halk da dahil)- Bakanlık- HES şirket	Halk dava açtı. Mahkeme ÇED'i iptal etti. Yeniden ÇED olumlu kararı verildi	2009'dan beri çatışma devam etmekte
Uludağ Milli Parkı	17 Ocak 2013	Hazır su firmalarının Milli park statüsündeki Uludağ'ın su kaynaklarını kullanması, kaçak tesislerin kanalizasyonlarını dereye bırakması	Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği (DOĞADER)- Bakanlık	Hukuki itiraz süreci	Dernek mücadelesine devam etmekte ve yetkililerden yasal izin durumlarına cevap vermeleri beklenmekte
Beyşehir Gölü Milli Parkı	8 Nisan 2015	Av yasağı döneminde milli park sahası olan gölde yumurtlama dönemindeki balık avı	Bakanlık-Kaçak avcı	İdari para cezası	2.110 TL para cezası

Medyada özellikle su kaynaklarının kurumaya başlaması ve su kaynaklarındaki kirlilik sık sık gündeme gelmektedir. Sultanazade Milli Parkı'nda meydana gelen kirliliği önlemek için 2010 yılında "Milli Parkım Geleceğim" sloganıyla 40 köye konteyner yerleştirilip, çevre temizliği gerçekleştirilmesi, evsel atıkların su kaynaklarına olan ciddi etkilerini önlemek adına bakanlığın yerel halk ve muhtarların katılımıyla başlattığı, kalıcı bir çözüm üretilemeye de idarenin su kaynakları üzerindeki baskıların ve çatışmaların farkında olduğu ve çözüm üretmeye çalıştığını gösteren bir çalışma örneğidir. Ayrıca Küre Dağları Milli Parkı ve Olimpos Beydağları Milli Parkı örneklerinde olduğu gibi, milli park alanı içinde ve civarında yapılmak istenen HES'lere karşı ciddi tepkiler bulunmaktadır (Tablo 6). Bu gibi konularda bakanlığın sessiz kaldığı, fakat hem yerel halk hem de sivil toplum örgütlerinin sessiz kalmayarak tepki gösterdiği ve gerektiğinde bu tür uygulamaları mahkemeye taşıdığı görülmektedir.

3.2.4. Turizm Etkinliklerinde Yaşanan Çatışmalar

Turizm etkinlikleri, korunan alanlarda yaşanan çatışmaların önemli nedenlerinden biridir. Yöre dışarıdan gelen kişilerin korunan alandan talepleri ve bu talepleri karşılamak için inşa edilen altyapı ve üstyapı tesisleri hem korunan alanın bütünlüğüne, hem de yerel halkın yaşantısına zarar verebilmektedir. Son 20 yılda korunan alanların yapılaşmasına neden olan uygulamalar içinde özellikle turizm amaçlı yapılaşmaların arttığına altı çizilmektedir (Atmış ve Artar, 2013; Atmış, 2018). Turizm etkinliklerinin yaratacağı çatışmaların yönetiminin, hem korunan alan hem de turizm planlamasında öncelikli konulardan biri olması istense de mevcut planlarda bu konunun pek dikkate alınmadığı bilinmektedir. Korunan alanlarda plansız turizmden kaynaklı sorunların ve çatışmaların en belirgin örneklerinin yaşandığı Göreme Tarihi Milli Parkı'nda bulanık bilişsel haritalama yöntemi ile yapılan çatışma analizi neticesinde katılımcı yönetim modeli geliştirildiği bilinmektedir. Bu milli park için yapılan çatışma analizine; ilgili taraflar olarak yönetimden sorumlu kurumlar, yerel yönetimler, turizmden gelir elde edenler ve edemeyenler, çiftçiler, depoculuk faaliyetlerinde çalışanlar ve sivil toplum kuruluşları gibi paydaş grupları dâhil edilmiş olup, bu belirlenen paydaşların mutlaka katılım sürecinde yer alması gerektiği düşünülmektedir (Çolakradioğlu, 2012).

Turizm faaliyetleri gerçekleştirilirken koruma-kullanma dengesi gözetilmezse ve kurallara uyulmazsa zarar gören kaynak genellikle korunan alanlar olmaktadır. Yerel basında yer alan haberler incelendiğinde; izinsiz ve aşırı yapılaşma, tesisler, çöp sorunu, alan kılavuzluğu uygulaması gibi konularda yaşanan çatışmaların öne çıktığı dikkati çekmektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Ulusal ve yerel basına yansıyan turizmle ilgili seçilmiş bazı çatışmalar.

Yer	Zaman	Olay	Taraflar	Sonuç	Çözüm durumu
Küre Dağları Milli Parkı	26 Temmuz 2013	Dört kişinin yanlarında alan kılavuzu olmadan Valla Kanyonu'na izinsiz giriş yaparak akıntıya kapılması, bir kişinin kaybolması	Milli park müdürlüğü- Yerli turist	Kaybolan kişi başka bir dağcı grubu tarafından kurtarıldı	Kanyona izinsiz girildiği için idari para cezası
Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı	14 Şubat 2015	Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı adının Çanakale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı'na dönüştürülmesi (İsim değişikliği)	Alan kılavuzları- Alan kılavuzları derneği- Yasalar	Alan kılavuzlarının alanda çalışmak için yasal statüleri ortadan kalktı ve çalışma yetkisini kaybettiler	Kılavuz olma koşulları ve eski kılavuzlar için geçiş hükmü konularak 26 Mart 2017 tarihli resmi gazetede yönetmelik yayımlandı ve hakları iade edildi
Munzur Vadisi Milli Parkı	26 Haziran 2015	Munzur Kültür ve Doğa Festivali'nin milli parkı tehdit ettiği düşüncesi	Çevreciler- Festival katılımcıları	İnsan yoğunluğu nedeniyle tahribat, alanda bilinçsiz davranışlar	Ortak çözüm arayışı devam ediyor
Kaçkar Dağları Milli Parkı	3 Ekim 2016	Kaçkar Dağları Milli Parkı'na Macera Parkı yapılmak istenmesi	DKMP Genel Müdürlüğü- Fırtına İnişiyatifi (STO)	2014'te ihalesi çıkan projenin 6 Eylül 2017'de yapım ihalesi gerçekleşti	Protestolara rağmen Macera Parkının Palovit etabı tamamlandı
Spil Dağı Milli Parkı	11 Kasım 2017	Öğrenci, asker ve bürokratlardan oluşan yaklaşık 800 kişinin çöp toplaması	Çevre duyarlılığı olan kişiler- Turistler	Korunan alanların kirletilmesine karşı bir uyarı yapılmış oldu	Sivil toplum kuruluşları ve devlete bu konuda çağrı
Sera Gölü Tabiat Parkı	24 Temmuz 2017	Gölün etrafının betonla çevrilmesi (Beton perde çalışmaları)	İçişleri Bakanı- Alandaki Yetkililer	Doğal yapıya uymayan betonlaşma engellenmiş oldu	İnşaatın durdurulması veya yıkılmasıyla ilgili çalışmanın yapılması istendi

Tablo 7. devam ediyor.

Yer	Zaman	Olay	Taraflar	Sonuç	Çözüm durumu
Marmaris Milli Parkı	21 Kasım 2016	Milli park sınırları içindeki turizm işletmelerine tahsis edilen alanlarda çöp, inşaat artıkları, tehlikeli atık malzemeler vb. mevcut olması	Tarım ve Orman Bakanlığı-Milli park sınırları içindeki turizm işletmeleri	Yapılaşmadaki olumsuzlukların giderilmesi ve onaylı projede olmayan yapıların kullanım fark bedellerinin ödenmesi	Denetimlerle projeye aykırı işlemler Sayıştay tarafından tespit edildi. Bakanlık izin lehtarına süreli tebligat yapılarak hukuksal sürece başlanacağını bildirdi
Olimpos Beydağları Sahil Milli Parkı	19 Temmuz 2018	Kamp alanları ve yapılaşmalar, Uzun Devreli Gelişim Revizyon Planı hukuka aykırı bulundu	Yetkililer-Yöre halkı ve Sivil toplum örgütleri	2003'te imar planı iptal edildi	UDGP'de imar planı iptali karara uyulmadı bakanlığa da dava açıldı
Güzelcehisar Lav Sütunları Tabiat Anıtı	19 Kasım 2017	Alandaki Turizm ve Rekreasyon Amaçlı Peyzaj Uygulama Projesi'nin doğal dokuyu bozması	Eğitim Sen, CHP, TEMA ve Yerel halk-Yetkililer	Proje inşaatının başlaması halkın tepkisine ve protestolara neden oldu	Yetkililer projeyi kabullendirmek ve kısa sürede bitirmek için propagandaya başvurması

4. Sonuç ve Öneriler

Doğa koruma açısından korunan alanların yönetimi ve kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması önemlidir. Ülkemizde korunan alanların planlanması sürecinde ve bu planların uygulanmasında yaşanan sorunlar içerisinde çatışmaların varlığı bilinmektedir. Bu nedenle korunan alanla ilgisi olan, korunan alanı etkileyen ve korunan alandan etkilenen sosyal, kültürel, yönetsel, bilimsel ve ekonomik tüm ilgi gruplarının, yaşanan çatışmaların kalıcı hale gelmesini önlemek için çatışma yönetimi sürecine dahil edilmesi zorunluluğu vardır.

Bu çalışmadan elde edilen verilere göre; korunan alanlarda; orman, su ve yaban hayatı kaynakları ve turizm uygulamaları konularında yaşanan çatışmaların öne çıktığı görülmüştür. Yaşanan çatışmaların görmezden gelinmediği ve kaynaklara sahip çıkılmaya çalışıldığı, buna rağmen birçok çatışmanın mahkemelere taşındığı görülmektedir.

Çalışmada yaban hayatı-insan karşılaşmalarında hem insanların hem de hayvanların zarar gördüğü, yaralanmaların hatta ölümlerin yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaban hayvanlarıyla ilgili çatışmaların; daha çok 1. bölge müdürlüğü (İstanbul), 13. bölge müdürlüğü (Erzurum) ve 15. bölge müdürlüğünde (Malatya) öne çıktığı tespit edilmiştir.

İnsanlar genellikle yaban hayvanlarının yetkililer tarafından korunduğunu ve avlanma yasağı getirilerek hayvanların kendilerinden üstün tutulduğunu düşünmektedir. Vatandaşlar her ne kadar yaban hayvanlarının aç kaldıkları için köylere kadar indiklerinden dert yansalar da, bu çalışmada da tespit edildiği gibi insanlar da hayvanların yaşam alanlarına daha sık girmekte ve müdahale (mantar ve meyve toplama, hayvan otlatma vb.) etmektedirler. Bir yandan yaban hayvanları konusunda çatışma yaşayanlar kendilerine sahip çıkılmadığını ve avlanma yasağıyla getirilen cezalarla korkutulmaya çalışıldıkları düşünülmekteyken, diğer yandan kaçak avcılığın doğal varlıklara verdiği zararlar ortaya çıkmaktadır. Avlanma yasağı ve yasağa uyulmadığında beraberinde getirilen ceza-i müeyyideler yine de kaçak avlanmanın önüne geçememektedir. Bu anlamda kaçak avlanmaları önleme ve doğal varlıkları koruma konusunda daha titiz davranılması gerektiği görülmektedir.

Korunan alanlardaki orman ürünleriyle ilgili yaşanan çatışmalar daha çok biyokaçakçılık konularında ağırlık kazanmaktadır. Ayrıca orman ürünlerinden yararlanmak isteyen yöre halkı da bilmeden de olsa kaynaklara zarar verebilmektedir. Kaynakların bilinçsizce kullanımı ile türlerin popülasyon sayıları azalmakta ve bazı türlerin nesli tükenmektedir. Bu kapsamda; halkın eğitim programlarına, seminerlere ve toplantılara katılımı sağlanarak bilgi düzeylerinin artırılmasına ve koruma bilinci oluşturulmasına çalışılmalıdır.

Yerleşim alanlarına yakın yerlerdeki korunan alanlardaki su kaynaklarında kirlilik oluşması, su kaynaklarının kurumaya başlaması ve su kaynaklarının farklı amaçlarla kullanılması vb. çatışmalar yaşanmaktadır. Özellikle korunan alanlarda veya yakınlarında yapılan HES gibi tesisler çatışmalara yol açmaktadır. Çevreciler, yerel halk

ve dernekler bu konularda yaşanan çatışmaları genellikle mahkemeye taşıyarak çözüm üretmeye çalışmaktadır. Sıklıkla yargıya taşınan bu olaylar korunan alanlarda çatışma yönetiminin son derece önemli olduğunu göstermektedir.

Turizm faaliyetleri ile korunan alanların yapılaşmaya açılmak istenmesi beraberinde tesisleşmeyi getirmekte, çöplerin birikmesine ve kirliliğe yol açarak turizm kaynaklı çatışmaları oluşturmaktadır. Özellikle yapılaşmaya açılan korunan alanlarda denetimlerin sıklaştırılması gerekmektedir. Alan kılavuzluğu, ülkemizde yeni gündeme geldiğinden, uygulamada istenilen başarı henüz elde edilememiştir. Uygulamanın etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için zorunluktan öte teşvik edici hale getirilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca alan kılavuzluğu uygulaması korunan alan içerisindeki veya çevresindeki yerel halk için önemli gelir getirici bir araç olarak kullanılabilir.

Korunan alanlarda kaynak yöneticilerinin çatışmaya bakış açıları ve nasıl yaklaştıkları çok önemlidir. Sorunlar karşısında görmemezlikten gelinerek çatışmadan kaçınılması kaynakların sürdürülebilir kullanımını zorlaştırmaktadır. Özellikle karar vericilerin bu konuda daha titiz davranarak, vermiş oldukları kararların etkilerini düşünmeleri gerekmektedir. Bu çalışmadan elde edilen veriler değerlendirildiğinde, genellikle çatışmaların üçüncü bir tarafça yani yargı kararlarıyla çözüme bağlandığı görülmekte, fakat bu çözüm; genellikle tek taraflı bir çözüm olarak algılanmakta ve tepkilere neden olmaktadır. Özellikle yaban hayatı ile yaşadıkları çatışmalarda olumsuz etkilenen insanlar haksızlığa uğradıklarını düşünmektedirler. Ayrıca kazan-kazan (yabanıl meyve ağaç türlerinin yetiştirilmesi ile hem hayvanların korunması hem de tarım alanlarının ve kovan zararının önlenmesi vb.) ve kazan-kaybet (yargı kararları) uzlaşma yaklaşımlarının da çatışma çözümünde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çatışma konusunda yapılan araştırmaların en önemli eksikliği çatışma sürecinin kişilerin sağlığı üzerindeki etkilerinin henüz incelenmemiş olmasıdır. Çünkü yaşanan çatışmaların özellikle insanları manevi duygular (öfke, korku, kızgınlık vb.) açısından çok fazla etkilediği ve başka çatışmaların yaşanmasını tetiklediği düşünülmektedir. Bu anlamda korunan alanlarda çatışmalara neden olacak kök nedenlerin alansal düzeyde araştırılarak analiz edilmesi gerekmektedir. Gerekirse korunan alanlardaki tüm çatışma konularının dâhil edildiği eylem planları oluşturulmalıdır. Ayrıca korunan alanlarda yaşanan bu çatışmaların varlığı asla göz ardı edilmemeli ve korunan alanlarla ilgili yetkisi, ilgisi, bilgisi, çıkarı, ihtiyacı, ilişkisi vb. olan bütün taraflar çatışma çözümünü sürecine dâhil edilmelidir.

Bu çalışma ile Türkiye’de korunan alanları tehdit eden güncel sorunlar tespit edilmeye ve bu sorunlar içinde çatışmanın yeri ve önemi araştırılarak, bu çatışmaların yönetimine yönelik somut görüş ve öneriler oluşturmaya çalışılmıştır. Bu sonuçlardan da yararlanarak ülke genelinde çatışmaların daha yoğun yaşandığı korunan alanlarda yapılacak çalışmalar aracılığıyla elde edilecek veriler doğrultusunda korunan alanlara yönelik bir çatışma yönetimi çerçevesinin oluşturulmasına acil ihtiyaç duyulmaktadır.

Teşekkür

Bu araştırma, Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2016-FEN-C-008 proje numarasıyla desteklenmiştir. Bartın Üniversitesi Rektörlüğü’ne teşekkür ederiz.

Saygıdeğer üç anonim hakeme çalışmamıza yaptıkları değerli katkılar için teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. **Akşam (2011)**. <https://www.aksam.com.tr/dunya/ayi-saldirisina-2-milyon-dolar-tazminat--37871h/haber-37871>.
2. **Alkan H, Korkmaz M (2009)**. Korunan Alanların Yönetiminde Yaşanan Sosyo-Ekonomik Odaklı Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme, II. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi 19-21 Şubat 2009, Isparta, ss: 13-22.
3. **Alkan H, Ersin MÖ (2018)**. Korunan Doğal Alanlarda İnsan-Yaban Hayatı Çatışması. Türkiye Ormanlık Dergisi Araştırma Makalesi, 19 (3): 284-192.
4. **Allendorf T, Smith J, Anderson D (2007)**. Residents Perceptions of Royal Bardia National Park, Nepal. Landscape and Urban Planning, 82:33-40.
5. **Ambarlı H, Bilgin C (2011)**. Yaban Hayatı Zararlarından Kaçınma Kitapçığı. Kaçkar Dağları Sürdürülebilir Orman Kullanımı ve Koruma Projesi Yayını No:4 Ankara, 30 s.
6. **Arı Y (2003)**. Kuş Cenneti Milli Parkı’nda Park Yönetimi-Yöre Halkı İlişkisi. Doğu Coğrafya Dergisi, 8 (9): 7-37.

7. **Arı Y, Soykan A (2006).** Kazdağı Milli Parkı'nda Kültürel Ekoloji ve Doğa Koruma. Türk Coğrafya Dergisi, 44 (11-32).
8. **Atay L (2008).** Alan Kılavuzluğunun Çanakkale İli'ndeki Uygulaması ve İlgili Turizm Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 19 (2): 169-176.
9. **Atmiş E, Artar M (2013).** Türkiye'de Korumadan Kullanmaya Yönelen Doğa Koruma Politikalarının Değerlendirilmesi, 2023'e Doğru 2. Doğa ve Ormanlık Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 31 Ekim-3 Kasım 2013/Antalya. Orman Mühendisleri Odası Yayını, ss: 403-422.
10. **Atmiş E, Günşen HB (2016).** Türkiye'de Orman Yıkımına Karşı Mücadelelerin Analizi. Third Annual International Conference on Turkey and Turkish Studies, Athens, Greece.
11. **Atmiş E (2018).** A Critical Review of the (Potentially) Negative Impacts of Current Protected Area Policies on the Nature Conservation of Forest in Turkey. Land Use Policy, 70: 675-684.
12. **Awasthi B, Singh NB (2015).** Status of Human Wildlife Conflict and Assessment of Crop Damage by Wild Animals in Gaurishankar Conservation Area, Nepal. Journal of Institute of Science and Technology, 20(1):107-111.
13. **Barlı Ö, Türker MF, Başkent EZ (2006).** Türk Orman Köylüsünün Rekreasyon Amaçlı Kullanıcılarla Olan Çatışması. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi 26-28 Mayıs 2006, Ilgaz/Çankırı, ss: 150-156.
14. **Belkayalı N, Aydın M (2016).** Küre Dağları Milli Parkı Su Kaynaklarının Rekreasyonel Amaçlı Kullanımı. Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi. 4(10): 893-902.
15. **Bowen, G.A., (2009).** Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2): 27-40.
16. **Bragagnolo C, Pereira M, Ng K, Calado H (2016).** Understanding and Mapping Local Conflicts Related to Protected Areas in Small Islands: A Case Study of the Azores Archipelago. *Island Studies Journal*, 11(1): 55-90.
17. **Crawford A, Brown O, Finlay H (2011).** Conflict-Sensitive Conservation in Gola Rainforest National Park. International Institute for Sustainable Development Workshop Report.
18. **Crawford A (2012).** Conflict-Sensitive Conservation in Nyungwe National Park: Conflict Analysis. International Institute for Sustainable Development.
19. **Cumhuriyet (2012).** http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/358348/Artvin_de_kelebek_kacakciligi_iddiasi.html, (Erişim tarihi: 13/12/2018).
20. **Çağlayan OA (2006).** Örgütsel Çatışma Yönetimi ve Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
21. **Çolakkadıoğlu D (2012).** Korunan Alan Yönetiminde Katılımcılık: Göreme Tarihi Milli Parkı Örneği. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana, 249 s.
22. **Demirayak F (2006).** Türkiye'de Korunan Alanlar İçin Yeni Bir Yaklaşım: Ortaklaşa Yönetim. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara, 200 s.
23. **DKMP (2018).** Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. <http://www.milliparklar.gov.tr/resmiiistatistikleryeni>, (Erişim tarihi: 20/03/2019).
24. **Durkaya A, Durkaya B, Kaptan S (2015).** Orman Köylülerinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Durumları İle Orman Köylüsü-Orman İdaresi Çatışmalarının Yöresel Olarak Değişimi. IV. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi 15-17 Ekim 2015, Trabzon, ss: 223-242.
25. **Engel A, Korf B (2005).** Negotiation and Mediation Techniques for Natural Resource Management. Rome, FAO.
26. **FAO (2000).** Conflict and Natural Resource Management. Brochure. Community Forestry, Rome, 20 pp.
27. **Gilbert E (2014).** Assessing Natural Resource Use Conflicts in the Koygae Strict Nature Reserve, Ghana. Master Thesis, Kwame Nkrumah University of Science and Technology, Development Planning and Management, 99 pp.
28. **Görmüş S, Atmiş E, Artar M, Özkazanç NK, Günşen HB, Cengiz S, Tekebaş S (2015).** Küre Dağları Milli Parkı Köy Tasarım Rehberleri (Bartın Bölümü). Mutlu Basım Yayın, ISBN:978-605-9895-05-7, İstanbul.
29. **Karasar N (2014).** Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar İlkeler Teknikler. Nobel, Ankara.
30. **Karip E (2003).** Çatışma Yönetimi. Pegem Akademi Yayınevi 5. Baskı, Ankara, 233 s.
31. **Koca R, Güney İ, Altundal Öncü M, Somuncu M (2016).** Korunan Alanlarda Etkili Planlama Ve Sürdürülebilir Alan Yönetimi Üzerine Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın İncelenmesi. Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 13-14 Ekim 2016, Ankara, ss: 771-778.
32. **Kuvan Y (2005).** Korunan Alan Yönetiminde Etkinliğin Önemi ve Değerlendirilmesi. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Isparta, Türkiye, 8-10 Eylül 2005, 81-89.

33. **Lewis C (1996)**. Managing Conflicts in Protected Areas. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, ISBN 2-8317-0354-9, XII+100 p.
34. **Mason SA, Rychard S (2005)**. Conflict Analysis Tools, Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC), Bern, Switzerland, 12p.
35. **Meriç F (2012)**. İşletmelerde Çatışma Yönetimi: Gaziantep Organize Sanayi Bölgesinde Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep, 101 s.
36. **Milliyet (2015a)**. <http://www.milliyet.com.tr/ayi-saldirisinda-son-karari-danistay-erzurum-yerelhaber-1084600/>, (Erişim tarihi: 13/12/2018).
37. **Milliyet (2015b)**. <http://www.milliyet.com.tr/dava-acmak-isteyen-avukattan-ayinin-kastamonu-yerelhaber-552835/>, (Erişim tarihi: 13/12/2018).
38. **Milliyet (2017)**. <http://www.milliyet.com.tr/ayinin-oldurdugu-sanilan-vatandasi-arkadasi-bolu-yerelhaber-2376578/>, (Erişim tarihi: 13/12/2018).
39. **Nepal SK (2002)**. Involving Indigenous Peoples in Protected Area Management: Comparative Perspectives from Nepal, Thailand and China. Environmental Management. 30 (6), 748-763.
40. **OrmanSu (2015)**. Tarım ve Orman Bakanlığı. <http://www.ormansu.gov.tr/haber/orman-ve-su-i-%C5%9Fleri-bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-korunan-alanlarda-hayvanlara-su-temin-etmek-i-%C3%A7in-harekete-ge%C3%A7ti>, (Erişim tarihi: 15/12/2018).
41. **Ozan Demir Y (2009)**. Çocuk Masallarında Kişilerarası Çatışma Çözme Süreci. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara, 174 s.
42. **Rahim MA (1992)**. Managing Conflict in Organizations. Second edition. Praeger, Westport, Connecticut. New York.
43. **Şafak İ (2008)**. Av ve Yaban Hayatı Yönetiminde Çatışmalar (Sektördeki Taraflar, Sorunları ve Sonuçları). 1. Türkiye Av ve Yaban Hayatı Sempozyumu ve Sektörel Sergisi, 17-20 Nisan 2008, Side-Antalya, 11s.
44. **Tektaş A (2011)**. Çevre Politikalarında Çatışma Yönetimi. <http://www.yildizdagiprojesi.cevreorman.gov.tr>.
45. **Temizkan SP, Yıldırım G (2014)**. Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Alan Kılavuzluğu Uygulaması: Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2014, Cilt 13, Sayı: 49, 124-149.
46. **Turan Ç, Güzel SÖ (2017)**. Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Ayı-İnsan Çatışmasını Engellemeye Yönelik Bir Öneri: Ayı Gözlemciliği. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(41): 422-432.
47. **Türkdoğan O, Gökçe O (2012)**. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi. Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya.
48. **Vuletic D, Krajter S, Kıs K, Posavec S, Avdibegovic M, Blagojevic D, Maric B, Paladimic E (2009)**. Conflicts between Forestry and Nature Protection- Case Studies of two Nature Parks in Croatia. Periodicum Biologorum, 111(4): 467-478.
49. **Warner M, Jones P (1998)**. Assessing the Need to Manage Conflict in Community-Based Natural Resource Projects. Overseas Development Institute (ODI).
50. **Warner M (2000)**. Conflict Management in Community-Based Natural Resource Projects: Experiences from Fiji and Papua New Guinea. Overseas Development Institute.
51. **Yılmaz E (2006)**. Orman Kaynakları Planlaması ve Yönetiminde Katılımcı Yaklaşımlar. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 26-28 Mayıs, Çankırı.
52. **Youtube (2007)**. <https://www.youtube.com/watch?v=z8BdjuoJt3k> (Erişim tarihi: 11/12/2018).
53. **Youtube (2017)**. <https://www.youtube.com/watch?v=AYV1uhDdDAI> (Erişim tarihi: 25/08/2018).